 DOI: 10.7816/idil-08-54-05

DADA HAREKETİ VE KADIN İMGESİNDEKİ ESTETİK ALGI (FOTOĞRAF BAĞLAMINDA BİR ÖRNEK ÇÖZÜMLEME)

Çağrı GÜMÜŞ*, Büşra ŞENDAL**

*Dr. Öğretim Üyesi, KTO Karatay Ünivesitesi, cagrigumus79(at)gmail.com
**Yüksek Lisans Öğrencisi, KTO Karatay Ünivesitesi, bsrsndll(at)gmail.com

Anahtar kelimeler:
Kadın İmgesi,
Dada,
Kavramsal Sanat,
Fotoğraf

ÖZ

Dada hareketinin birçok geleneksel kalıpları yıkarak sanat akımlarını etkilemesi, kavramsal sanatın günümüze kadar gelen olgusu ile estetik değerleri üzerinden kadın imgesinin sanattaki yeri ve önemini vurgulamak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak Dada hareketinin ortaya çıkış nedeni anlatılmış sonrasında ise hareketin sanata olan bakış açısı üzerinde durulmuştur. Daha sonra kavramsal sanata geçiş yapılmış ve kadın imgesine değinilmiştir. Son olarak yapılan özgün seri fotoğraf çalışmaları üzerinden çözümleme yapılarak araştırma sonuçlandırılmıştır.

Keywords:
Female Image,
Dada,
Conceptual Art,
Photohography

DADA MOVEMENT AND AESTHETIC PERCEPTION IN WOMEN IMAGE (A SAMPLE ANALYSIS IN THE CONCEPT OF PHOTOGRAPHY)

ABSTRACT

The aim of this study is to emphasize the importance of Dada movement by breaking down many traditional patterns and influencing the art movements. In this sense, firstly, the reason for the emer-gence of the Dada movement was explained and then the point of view of the movement to art was emphasized. Then, the transition to conceptual art has been made and the image of woman has been mentioned. Finally, the research was finalized by analyzing the original series of photographs.

DOI: 10.7816/idil-08-54-05

Giriş

I. Dünya Savaşı 1918' de Avrupa merkezli dönemin bir çok can ve mal kaybına zarar vermiş bir savaştır. Savaşa katılan ülkeler bloklara ayrılmış aynı zamanda dönemin şartlarına göre yaşam mücadelesi vermişlerdir. Bu savaşla birlikte, savaşta kullanılan teknolojilerinin ileri düzeyde olması bugüne kadar yapılan bir çok savaştan farklı olarak bu savaş sonucunda yeni devletleri ortaya çıkarmıştır. Toplumsal ve ekonomik değişimler ile birlikte bir çok kültürel yapılanma oluşmuştur. Savaşın toplum üzerinde ki etkisi sanatı ve sanatçıyı oldukça etkilemiştir.

Modern Çağ, I. Dünya Savaşı ile şiddetli bir şekilde başlamış, savaşın getirdiği can ve mal kayıpları insanların vahşileşmesine gerçeklerle yüzleşip ahlaki açıdan ise çöküntü yaşamalarına sebep olmuştur. Sivil halkın savaştan yenik ve bitkin düşmesine, binlerce askerin fiziksel, manevi, maddi ve duygusal olarak yıkıma uğramalarına sebep olmuştur. Bu dönemde yaşayan sanatçılar ise; savaşa olan tutumlarını sanat ile ifade etmektedir. Sanatın savaş hali ise sanatı destekler halde gösterilmiştir. 19.yüzyıla kadar sanatın taşıyıcısı kilise, saraylar ve burjuva sınıfıdır. Endüstri çağı ile sanatçıların en büyük sorunu, burjuva sınıflarının gelenek ve göreneklerinin alışkanlıkları olması ile birlikte halk ile arasındaki örülmez bir duvardır.

Bu çalışmada Dadaizmin sanata karşı duruşunu ve kavramsal sanatın geçmişten günümüze kadar olan süreçte sanatın estetik bütünlüğü kadın bedeni üzerinden gösterilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Estetik tecrübenin sanatta kadın bedenindeki fotografik gösterimi, aynı süreç içerisinde ise sanata karşı gelen bu akımın maskları ile estetik değerlerine yer verilmiştir.

DADAİZM AKIMININ ORTAYA ÇIKIŞI

Dada, Zürih'de 1916'da doğan bir sanat akımıdır. I. Dünya Savaşı ile doğan bu akım katliamlara duyulan nefret ile doğmuştur. Sanat, toplum, yerleşik düzen ve değerler, din, savaş ve toplum olmak üzere bir çok şeyi protesto etmektedir. Dada hareketi, yaratıcı sanatın devinimi ve canlandırılması için deneysel formları bulma yolunda çaba göstermiştir.

Dada akımının öncüsü Tristan Tzara'dır. Tzara, akımın adını koyarken elinde bulunan kitap açacağı ile sözlüğün bir sayfasını açar ve önüne gelen ilk kelime Dada'dır. Buradan hareketle Dada kelimesi akımın ismi olmuştur. Kelimenin genel itibari ile birçok dil ve kültürde farklı anlamları vardır. Fransızca'da; sallanan at, Almanca'da sırtımdan in, Romence'de; haklısın demektir. Tzara'nın manifestolarında geçen zencilerin kutsal bir ineğin kuyruğuna verdikleri ad ise Dada'dır. Hareketin temsilcileri Marcel Duchamp, Hugo Ball, Emmy Hennings, Hans ARP, Raoul Hausmann, Hannah Höch, Johannes Baader, Tristan Tzara, Francis Picabia, Huelsenbeck, George Grosz, John Heartfield, Man Ray, Beatrice Wood, Kurt Schwitters, Hans Richter ve Max Ernst'tir.

Dada'nın başkaldırısını Akdemir şöyle özetler; "Dada savaşa sebep verenin insan olması ve insanın güzel sanatlarla yüzünü örtmesi ve vicdan temizliği sağlaması düşüncesinden yola çıkarak sanatı suçlu bulur. Dadaya göre sanat kirlidir. Var olanı yansıtmak haricinde yapılan sanatlarda, sanatçı duygu yoğunluğu içinde eserini diğer insanlara sunar. Bu diğer insanlar için değildir, sanatçı kendi hisleriyle oynamaktan zevk alır. Aynı zevk, diğer insanlara yansıdığında, histeri yayılır. Sanatçı, bu insani histeriye ortak olmaktan suçluluk duyarak kendini diğer insanlardan soyutlar ve kendini olmayan, bilinmeyen bir alana taşır. Dada fikrini, en iyi kelimenin kendi anlamı anlatır. Dada, oyun çağındaki çocukların bir sopayı iki bacağının arasına alarak , ata binmiş gibi "DEH; DEH" diye çıkardıkları sesin, sanatçıların akıma ad koymak için kestikleri kelimeleri torbanın içine atarak oradan tesadüfi çektikleri bir kelimedir. Herhangi bir anlam içermeyen bu kelime dadanın temel düşüncesini ortaya koymaktadır diyebiliriz (Akdemir, 20017:2).

Bu süreç içerisinde bakıldığında akım geleneksel kalıplardan çıkarak "karşı-sanat" kavramını oluşturmuştur. Dada hareketi, mantıksal zincirlerinin dışına çıkmış, geleneği reddetmiş ve sanatla alay etmiştir. Zaman içerisinde kendisini geleneksel sanatın kısıtlamalarından kurtarmış ve bu sayede gerçeküstücülük akımının oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Dada hareketi Endüstri Çağı ile birlikte hızla yükselirken gerçeküstücüler ile birlikte kolaj ve fotomontaj da yapmıştır.

"Savaşın yırtıcı ve saldırgan kuvvetini, keskin hatlı formlardan oluşan kolaj, montaj ve hazır malzemelerle aktarabileceklerini düşünen Dadaistlerin resmin yapısına getirdikleri yeni soluk, yükselen fotoğraf teknolojisinin de yardımıyla, resimde gerçeklik arayışındansa; gerçeklikte biçim bozmalara yönelmiş ve yazınlarla desteklenmiş anti-sanat ana fikrini, ifadelerle geliştirmeye olanak sağlamıştır. Yazılı kolaj parçalarıyla desteklenen fikir, hedefini bulmuş ve Hausmann'ın "Sanat Eleştirmeni" adlı eserinde de (resim 1) görüldüğü gibi izleyiciye yeni bir estetik anlayış ile birlikte sunulmuştur" (Umay, 2017:13).



Resim 1. Raol Hausman Kolaj Fotomontaj

 DOI: 10.7816/idil-08-54-05

DADA HAREKETİNDEN KAVRAMSAL SANATA UZANAN SÜREÇTE MARCEL DUCHAMP

Marcel Duchamp, özgün tavrı ve geleneksel olguların dışına çıkması ile günümüze kadar tanınmış bir sanatçıdır. Özgün ifadesini sanatı ile yüzyıllardır konuşturan sanatçı, kübist hareketi doğrultusundaki tavrını "Merdivenden İnen Çıplak" adlı eseri ile göstermiştir. Sanatçı eserinde resimdeki devinim ve hareket duygusunu ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Bu süreç içerisinde "Portmanto" ve "Çeşme" adlı eserlerinde daha çok gündelik eşyalar ile dada hareketinin bir izlenimi olarak New York'ta ortaya çıkmıştır. "Tüm akımlar arasında özgünlüğünü koruyan Duchamp'ın iç evriminde, Dadacı başkaldırının öğelerine büyük bir ilgisizlik ve güçlü bir mantık çerçevesi içerisinde "yapma-yıkma" özgürlüğüne sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Duchamp'ın eserleri genel olarak kavramsal çerçevede bilinmekle birlikte, kübist yaklaşımlarından oluşan eserleri ve kadın imgesindeki eserleri çalışma bağlamında daha önemlidir. Özgün ifadesi günümüze kadar uzanan sanatçının "Merdivenden İnen Çıplak" adlı eseri (resim 2) hareketi ve ifade özgürlüğünü yansıtır. Kübist doğrultudaki bu yaklaşım Fütürist hareketinin de bir gösterisidir.



Resim 2. Marcel Duchamp. "Merdivenden İnen Çıplak 2", TÜYB, 147x89cm. Sanat Müzesi, Philadelphia, 1912

"Marcel Duchamp'ın "Merdivenden İnen Çıplak" isimli eseri; üzerinde konuşulan ve yorum yapılan önemli yapıtlarından birisidir. Octavia Paz, bu eserin modern resmin kilometre taşlarından birisi olduğunu ve Kübizm'in sonuna ve bir şeyin de başlangıcına işaret ettiğini belirtmiştir."Merdivenden İnen Çıplak, fütüristlerinkine benzer araştırmaların bir sonucudur: Devinimi betimleme isteği, parçalanmış bir uzam algısı, makinecilik" (Paz, 2000:140).

"Sanatçı bu kompozisyonda Kübizm anlayışındaki parçalanan beden yerine, Fütürist anlayışla, kadın imgesini değil, bu imgeden hareketle devinimi ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda Marcel Duchamp'ın 1912 yılında yaptığı "Merdivenden İnen Çıplak" adlı yapıtının, Paris'de düzenlenen bir sergide Kübistler tarafından sergiye kabul edilmeyen bir resim olarak da dönemi içerisinde ayrı bir önemi olduğu söylenebilir" (Yılmaz, 2013:162). Sanatçı bu resimlerle beraber zaman ve mekan kavramlarını herkese göstermiştir. Kadın figürü kompozisyonda ön planda olsada çıplak kadın figürü merdivenden inerken göze çarpmaktadır. Kompozisyon içerdiği algı ile birlikte mekansal ve zamansal olarak boyut algısı da ön plana çıkmaktadır. Bu süreç içerisinde bakıldığında Duchamp; yüzeysel anlam çerçevesinde zaman, mekan ve imge anlayışını geleneksel kalıplardan çıkarak etkileyici bir ifade biçimi ile ortaya koymuştur.

Duchamp'ın "Gelin" adlı çalışmasında da kompozisyonda ki kadın bedeni (imgesi) sembolik olarak değerlendirilebilir haldedir. Yapıtındaki kadın bedeni birçok sanat dalında karşılaştığımız estetik bedenin dışında daha çok geleneksel kalıpları yıkmış ve toplumsal cinsiyet rollerini oluşturan bir kimlikten uzaklaşmış bir eserdir.



Resim 3. Raol Hausman Kolaj Fotomontaj

Resim 4. Gustave Courbet Dünyanın Kökeni

Gustave Courbet'in (Resim 4) "Dünyanın Kökeni" adlı çalışması ne kadar erotik bir obje olarak gözükse de Duchamp'ın bu kavramsal eseri bir o kadar da korkutucudur. Her iki çalışmada da (Resim 3 ve Resim 4) kadın imgesi "erotik" bir şekilde kendini korumuştur. Bu yüzden farklı dönemlere ait olsalar bile kadın imgesi her koşulda estetik algı olarak sanata yansır. Estetik bağlamda sanatın mekan ve zaman ile uyumu oldukça önemlidir. Mekan her iki eserde de estetik olan bütün alanın imgesi halinden çıkmış algı tüm anlamıyla kompozisyonda bir bütün halini oluşturmuştur. Duchamp, Dada hareketinin öncülerinden bir sanatçı olsa da Dada hareketinin sanata olan bakış açısını değiştirmiştir. Dada akımı, sanata yeni yaklaşım, tutum ve tekniklerin girmesine olanak vermiştir. Her ne kadar estetik değerlere karşı çıkıp yeni tutumlar geliştirse de, sanat estetik tecrübeden her zaman ilham almıştır. Kübizmle birlikte kolaj, asamblaj ve montaj teknikleri Dada hareketi ile daha endüstriyel boyuta taşınarak kullanılmıştır.

"Dada hareketinin hazır yapım nesneleriyle oluşan sanatın, özgürce yönetme hakkını sorgulama (özerkliğini), kavramsal sanatta kendini gösterir. Duchamp'ın hazır yapım

DOI: 10.7816/idil-08-54-05

nesneleriyle kendini gösteren ve nesneyi temel alan aşama, gün geçtikçe nesneyi de yok sayar. Bu noktada, Duchamp'ın oluşturmuş olduğu gelenekten kavramsal sanata doğru bir geçiş başlar ve kavramsal sanat ortaya çıkar. Hazır yapım nesnelerle ile sanat, artık biçim sorunu olmaktan çıkıp, bir işlev sorunu olmuştur. Bu dönüşüm kavramsal sanatın başlangıcını oluşturur. Duchamp'dan sonra artık sanat bütünüyle kavramsaldır" (Kosuth, 1980:11).

"Lynton'a göre kavramsal sanat, alışık olduğumuz toplumsal çevrenin koşullandırmalarından arınmış olarak, az ya da çok belirgin bir biçimde idrak edilir. Kavramsal Sanatla herhangi bir galeride karşılaşabileceğimiz gibi, onu televizyon ekranında, gazetelerde, caddelerde de bulabiliriz. En etkili kavramsal sanat eserleri, her gün rastlanan şeylerle onlara en uygun gelen düşünceleri bir araya getirerek, tıpkı üç boyutlu bir resmi oluşturan iki slaytı üst üste getirerek şaşırtıcı bir perspektif elde etmemiz gibi, gerçeğin derinliğini görmemizi sağlarlar. Eğer bir de kavramsal sanat eseri yaratabileceğimizi hissetmeye başlamışsak, gündelik sıradan hayatın tanıdık görünümü altındaki zengin anlamların varlığına gözümüzü açmışız demektir. Sanata, o rahatına alıştığımız tepkileri göstermemizi engelleyen kavramsal sanat, ona (sanata) yaklaşımımızda sanatı aşan şeyler üzerinde de yeniden düşünmemizi ister. Böylece alışılmış kalıpları yıkar, kendine özgü sorgulama biçiminde biz de onunla işbirliği yapmış oluruz. Öne sürdüğü fikri benimseyebiliriz; ama onu biçimlendiremeyiz, satamayız, yeniden üretemeyiz veya onu bir kağıt ağırlığı gibi kullanamayız" (Lynton, 2004: 329-330).

DADA HAREKETİNİN GRAFİK FOTOĞRAF İLE İLİŞKİSİ VE ESTETİK OLGUSU

Dada Hareketinin fotomontaj tekniği bir devinim halinde günümüze kadar geliştirilmiştir. Fotoğraf, gerçekliğin tekrar üretilmesi olarak görülmüş, çağdaş sanata yol açan Dada Hareketi sanatın özgürlük olgusunu bizlere ister istemez sunmuştur. Dada hareketinin estetik çerçevesi ise; karşı-sanat ifadesi çağ atladıkça farklı alanlarda geleneksel kalıplardan özgün tavırlara geçilmesini sağlamıştır. Deneysel ve anlık çalışmalar ortaya çıkmış sanat ve sanatçılar ifade biçimlerini daha etkin hale getirmiştir.

"1990'lı yıllar sonrası çağdaş sanat üretimleri gerçekleştiren pek çok sanatçı, çalışmalarını ya doğrudan bir grafik tasarımcının kendini ifade etme biçimlerinden biri olan fotoğraf görüntüleri üzerinde ya da tuval üzerinde fotoğrafik görüntülerden oluşan tasarımlar kullanarak oluşturmaya başlamıştır. Gelişen sanat akımları ve kullanılan teknikler, fotoğraf gerçekliğini algılama ve yorumlama biçimleri ile fotoğraf-resim arasındaki ilişkinin, endüstriyel ve kültürel anlamda ki gelişmelerin etkisiyle belirlendiğini ortaya koymaktadır. Fotoğrafın araç olarak kullanıldığı empresyonizm akımı sanatçıları, fotoğrafın anı yakalama özelliğinden etkilenmiş ve modernizmle birlikte pek çok akım ortaya çıkmıştır. Fotoğrafın hareket etkisinden yola çıkan Fütürizm, fotoğraflardan yaptığı kolajla fotomontajı ortaya çıkaran Dadaizm, iki boyutlu bir yüzey üzerinde nesnenin, farklı açılardan görüntülerini aynı tuvalde kullanan Kübizm ve Pop Art'la birlikte fotoğraf sanat akımlarında kullanılan bir malzeme haline gelmiştir" (Öztütüncü, 2015:89).

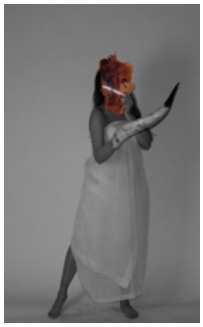
Fotoğraf, toplum üzerinde sanat olarak görülmemektedir. Fotoğraf sanatçıları anlık ve deneysel kurguları ile hayalin gerçekleştiremeyeceği bir anlık kare yaratabilmektedir. Fotoğraf sanatçıları, teknolojik gelişmelerin verdiği olanaklar ile mekanik ve kimyasal araçlarla sanata olduğundan farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu süreç içerisinde çağdaş sanat ile birlikte daha özgün ve nitelikli sayılabilecek üretkenlik gösterilmektedir. Bu çalışma kapsamında fotoğrafın önemi Dada hareketinin performans ve şiir dinletilerinde görülen fotoğraf çalışmaları göz önünde bulundurularak teknik çalışmada fotoğraf kullanılmıştır. Söz konusu çalışmanın akım ile teknik açıdan aynı düzenekte gitmesidir. Dada akımının ortaya koyduğu maskları ve belirsiz objeleri , kadın bedeni üzerinde kurgusal ve kavram çerçevede göz önünde bulundurularak irdelenmiştir.

ÇALIŞMA KAPSAMINDA FOTOĞRAF ÜZERİNDEN DADA ve KADIN İMGESİ

Kadın üzerindeki farklı tanımlamalar, kadın imgesinin araştırılmasına sebep olmuştur. Geçmişten günümüze kadar kültürel kimliğin, kadının erkekten ayrıldığına yönelik estetik değerler içeren bir imge olduğu her sanat alanında gösterilmeye çalışılmıştır. Farklılıklar ve belirli sanat eserleri ile birlikte kadına verilen belirli roller ise biçimlendirilmiştir. Eserler her çağın tekniklerine göre değişkenlik gösterse de günümüzde grafik tasarımın da gelişmesiyle afiş tasarımları, sosyal sorumluluk projeleri ve fotografik görüntülerde oldukça fazladır. Sanatçının belirlemiş olduğu anlatım biçimine ve olaya göre değişen ve şekillenen kadın imgesi günümüzde bir çok sanatçı tarafından biçimlendirilerek gösterilmiştir.

Fotoğrafın önemli amaçlarından biri ise izlenmesidir. Bu doğrultuda kadın bedenini cinsel bir unsur olarak kullanan insanlar, sadece dikkat çekme amaçlı tasarım çıkardıklarını zannederler. Fotoğrafın ana düşüncesi karşı tarafa verilen mesajdır. İleti alıcı ile ne kadar iletişim kurar ise izleyici bir o kadar düşünsel çerçevede fotoğrafı anlayabilir.

DOI: 10.7816/idil-08-54-05

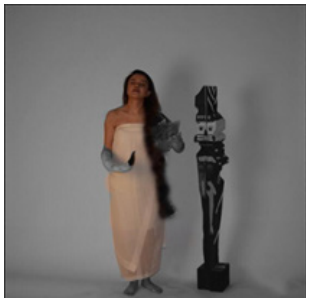
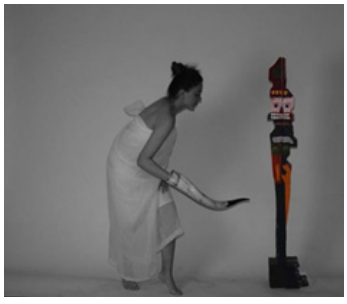



Kavramsal fotoğraf çalışması (Resim 5) kadın imgesini temsil etmektedir. Çünkü kadın imgesi; bulunduğu dönemin sosyolojik, kültürel ve psikolojik unsurudur. Bu süreç içerisinde sanat mağara resimlerinden günümüze kadar devinim halindedir ve değerleri her çağda değişecektir.

Çalışma kapsamında çekilen kavramsal fotoğrafların amacı; Dada hareketinin sanatı küçümsemesidir. Bu doğrultuda akımın maskları ve objeleri kadın bedeni üzerinde gösterilmiştir. Kadın bedeni geçmişten günümüze, sanat alanında farklı şekillerde irdelenmiştir. Sanat estetik olgunun tecrübesidir. Estetik olgunun Dada hareketine karşı en iyi gösterimi ise; bir kadın bedeni üzerinde şekillenmesidir. Böylelikle her şekilde ele alınan "kadın imgesi" bir obje değil imge anlamı taşıyan estetik değer haline dönüşmektedir. Bu doğrultuda Dada hareketi sanatla ne kadar alay etse bile maskları ve performans sanatları ile "kadın imgesi" ile birleştirildiğinde sanatın temelini oluşturan estetik değerler ortaya çıkmaktadır. Her sanat eseri bir önceki dönemin izlerini taşır. Sanatçı eserlerini içgüdüsel anlamda estetik boyutunu düşünerek hareket etmelidir. Her sanat eseri izleyici ile buluştuğu noktada etkileşim yaratır. Zaman ve mekan kavramlarının olgusu ise bu noktada gerçekleşir. Bir eseri doğru zaman ve mekanda izleyiciye aktarmak eserin iletişimini bir o kadar kuvvetlendirir. Dada hareketi kısa süren sanata bir başkaldırı olsa da, sanata katkısı ise bir o kadar fazladır.

Klasik dönemden günümüze kadar güzellik anlayışı kadın imgesinin bir parçasıdır. Ayrıca günümüzde de tüketim kültürünün bir kimliği halindedir. Tarih içerisindeki bu başkaldırı, Dada hareketi ve Kavramsal sanat, öncüsü olan Duchamp'ın farklı arayışları ile yenilikçi üslubu ile son bulmuştur. Sanatı dışlayan bir akımın içinde olan sanatçı, sanatı özgün tavırları ile farklı boyutlara taşımıştır. Bu süreç içerisinde bakıldığında Dada Hareketinin bir öncüsü olan Duchamp, estetik değer ve yargıları günümüze kadar getirmiştir. Ayrıca Dada, oluşturduğu maskları ve performans sanatları ile sanatı ne kadar göz ardı etse de estetik algıyı yansıtmaktadır. Kübist maskları birer renk uyumu ile yapılmıştır. Performans sanatları ne kadar bilinçsiz halde sergilense de anlık gelişmemiş üstünde kurgu oluşturulmuştur. Sanat belli ya da belirsiz his ile ortaya konulan eserlerden ortaya çıkmaktadır. Dada Hareketi her ne kadar bir başkaldırı yapmaya çalışsa da eserlerini gülünç hale getirmiştir.

İnsanın psikolojik temellerinde beğenme ve beğenilme arzuları vardır. Bu duygular somutlaştırıldığında sanat yapıtları ortaya çıkar. Sanat, insanın iç dünyasının ve ihtiyaçlarının dışavurumudur. Sanat, uygarlığın bir olgusudur. Sanatçılar ise kendi uluslarını temsil eder. Dolayısıyla sanat; din, dil, ırk ayrımı yapmadan her topluma hitap eder. Masklar bir kadın vücudunda Dada'yı simgelemek için kullanılmıştır. Kadın vücudu sanatda kullanılan bir obje olarak değil, estetik olguları Dada hareketi ile birleştirmek için tasarlanmıştır. Böylelikle her sanat akımı iç içe birleştirildiğinde estetik unsur taşıdığı gösterilmeye çalışılmıştır.

Resim 7. "Kadın İmgesi ve Mask", Kavramsal Fotoğraf Büşra Şendal
Resim 8. "Kadın İmgesi ve Mask", Kavramsal Fotoğraf (Kesit) Büşra Şendal

Resim 7'daki arka planı siyah beyaz olan fotoğrafta kadın bedeni renklendirilmiştir. Üç seri çalışmada renklendirilen odak noktası sınırsızlığın izlerini taşımaktadır. Böylelikle fotoğraf geleneksel kalıplardan uzaklaşır. Kavramsal fotoğraftaki heykel ise; kadın bedeni ile yan yana geldiğinde kompozisyonun Dada ile ilişkisini göstermektedir. Günümüze kadar portre fotoğrafları ve kavramsal çerçevedeki birçok fotoğraf, sanatın kadın üstündeki yüzeysel değerlerini göstermektedir. Bu süreç içerisinde bakıldığında sanat; günümüze kadar devinim göstermiş olsa da çağdaş sanat ile birleşen kavramsal fotoğrafın devinimi asla tükenmeyecektir.

Çalışmada fotoğrafın kullanılması, Dada hareketinin çalışmalarında fotoğrafın videonun ve tipografinin birleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda çalışmalarda gündelik hayatın sıradanlığından kurtulup özgün eser verme amacı güdülmektedir. Üç seri kompozisyonun temel olgusu kadın figürüdür. Her kompozisyonda algının ilk yansıdığı noktalar renkli, arka fonlar ve diğer yüzeyleri de nötr renk olarak tasarlanmıştır. Farklı objeler ise Dada'nın performans ve şiir dinletilerinde kullandıkları kostümleri temsil etmekte-

DOI: 10.7816/idil-08-54-05

dir. Böylelikle sınırlar zorlanmış ve tasarımın izleyici üzerindeki etkileşimi düşünülmüştür. Çağımızda dijital fotoğraf artık yetisini kaybetmektedir. Fotoğraf hem işlevsel hem de bir sanat hareketine temsilen hareket etmektedir ve çalışmaların genel kurgusu kavramsal etkiler ile sanatın halen var olacağı ve benliğini koruyacağını temsil etmektedir. Çünkü sanat; yeni bir hayatın ütopyasını kurmak için en elverişli olandır.

SONUÇ

Dada, kısa ama varlığını sürdürebilmiş bir sanat hareketidir. Dadaizm, savaşın o kızgın ve vurucu yıllarından sonra her ne kadar sanatı ve sanatçıya karşı gelse de kendi çalışmaları bir estetik tecrübenin işaretidir. Çünkü her sanat yapıtı bir öncekinin tekrarı niteliğindedir.

Kadın, sanatın her alanında sanatçılara ilham kaynağı olmuştur. Günümüzde fotoğraf sanatı ise kadın, cinsiyet ve beden üstünden farklı şekillerde biçimlendirilmektedir.

Kavramsal fotoğraflarda ise kadın imgesine ve kimliğine yönelik yaklaşımlar gösterilmektedir. Dada, kolaj, montaj, foto kolaj gibi çalışmaları ve sanat görüşü ile sanatın geleneksel kalıplarından kopmasına, tekrarlanan ve sıradan olan her şeyin yeni bir boyut kazandırmasına da sebep olmuştur. Kavramsal sanat ile günümüze kadar uzanan çağdaş sanat, dijitalleşme ile özgün bir ifade ve devinim kazanmıştır.

Bu doğrultuda Dada hareketinin sanatı hiçe sayması ile kavramsal sanat çerçevesinde kadın bedeni gösterilmektedir. Sanatın en büyük estetik tecrübesi zaman ve mekandır. Bu süreç içerisinde fotoğrafta ki kurgular Dada hareketinin eserleri ile kadın bedeninde sanatın estetik tecrübesini gösterir. Kadın bedeni bir obje olarak kullanılmadan sanatın var oluşunu temsil etmeye devam etmektedir.

KAYNAKLAR

Akdemir, Eda. Dadaizm Sanat Akımının Anti-Art Hareketi İçindeki Expresif Tutumu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2007.

Kosuth, Joseph. Felsefenin Sonu Sanatın Başlangıcı. Sanat Olarak Betik. İstanbul: Sanat Tanımı Topluluğu Yayımları, (1980).

Lynton, Norbert. Modern Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitabevi, (2004).

Öztütüncü, Sabriye. Fotoğraf ve Kolaj Etkileşiminde Robert Rauschenberg ve Richard Hamilton Yaklaşımı. Ulakbilge, 3-5. (2015):87-102.

Paz, Octavio. "Marcel Duchamp ya da Yalınlığın Şatosu, Sanat Dünyamız Dergisi, Sayı: 75 Yapı Kredi Yayınları. (2000):139-151.

Şendal, Büşra. (2019). (Resim 5-7-8).

Topcuoğlu, Ilgaz. Kavramsal Sanatın Öncüsü Marcel Duchamp'ın Çalışmalarında Kadın İmgesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmalar Dergisi, 19-42. 01.12.2018 http://dergipark.gov.tr/download/article-file/537433. (Resim 3-4).

Umay, Çağatay Muzaffer. Dadaizm Akımı Kapsamında Öncü Sanatçılar ve Eserleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, (2017).

Yılmaz, Mehmet. Modernden Postmoderne Sanat. Ankara: Ütopya Yayınevi, (2013).

26.11. 2018 https://www.tate.org.uk/art/art-terms/d/dada (Resim 1).

26.11. 2018 https://serkanhizli.wordpress.com/2015/02/25/nude-descending-a-staircase-

no2-merdivenden-inen-ciplak-no2-1912-ressam-marcel-duchamp (Resim 2).

05.01. 2019 https://www.pinterest.cl/pin/160440805459242223/?lp=true. (Resim 6).